

RECENZJA W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM W DYSCYPLINIE NAUKI PRAWNE

RYSZARD A. STEFAŃSKI*

DOI: 10.26399/iusnovum.v20.1.2026.05/r.a.stefanski

STRESZCZENIE

W artykule omówiono problemy rodzące się na tle regulacji ustawowej recenzji w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Analizie zostały poddane: zakres przedmiotowy recenzji, istota osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne, znaczenie pojęć monografia i cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Zostały też zaprezentowane: struktura recenzji i jej podstawowe elementy – wstęp, analiza i ocena, obejmująca ocenę formalną i merytoryczną (wyboru tematu, struktury opracowania, problemu naukowego, celu badawczego, tezy badawczej, hipotezy badawczej, trafności zastosowanych metod badawczych, znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne), jakość recenzji, forma recenzji i termin jej opracowania.

Słowa kluczowe: cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, dyscyplina nauki prawne, monografia, osiągnięcie naukowe, recenzja, stopnia doktora habilitowanego, struktura recenzji, znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne

REVIEW IN THE HABILITATION PROCEEDINGS IN THE DISCIPLINE OF LEGAL SCIENCES

ABSTRACT

The article analyses problems arising from the statutory regulation of reviews in the proceedings for the award of the postdoctoral degree of *doktor habilitowany*. The analysis covers: the substantive scope of the review; the nature of scientific achievements constituting a significant contribution to the development of the discipline of legal sciences; and the meanings of the

---

* prof. dr hab., Kierownik Katedry Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie (Polska), e-mail: ryszard.stefanski@lazarski.pl, ORCID: 0000-0003-0995-9499

terms 'monograph' and 'series of thematically related scientific articles'. The structure of the review and its basic components are also presented: the introduction; the analysis and evaluation, including formal and substantive assessment (of the choice of topic, the structure of the study, the research problem, research objective, research thesis, and research hypothesis, the appropriateness of the research methods applied, and the significant contribution to the development of the discipline of legal sciences); as well as the quality of the review, its form, and the deadline for its preparation.

Keywords: degree of *doktor habilitowany*, discipline of legal sciences, monograph, review, scientific achievement, series of thematically related scientific articles, significant contribution to the development of the discipline of legal sciences; structure of the review

1. WPROWADZENIE

Osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej w rozumieniu ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, podlegają ocenie w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego przez osoby posiadające najwyższe kwalifikacje naukowe, tj. legitymujące się stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora i aktualnym dorobkiem naukowym oraz cieszące się uznaną renomą, w tym międzynarodową¹, a więc mające duże oddziaływanie przekonujące (*argumentum ad auctoritatem*), z tym że co najmniej dwie recenzje negatywne przesądzą o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego (ex art. 221 ust. 1 pkt 10 i 12 p.s.w.n.). Uregulowania ustawowe recenzji są nader skromne, a w związku z tym w dużym stopniu określenie szczegółowych ich wymogów pozostawiono przedstawicielom nauki i praktyce, w tym Radzie Doskonałości i Naukowej.

Cele artykułu to: poddanie analizie przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, dotyczących recenzji, i wskazanie kierunków ich wykładni oraz zaproponowanie określonych zmian, a także zawarcie praktycznych wskazówek jej opracowania.

Tezą badawczą jest twierdzenie, że recenzje w postępowaniach o nadanie stopnia doktora habilitowanego mają decydujące znaczenie dla sposobu zakończenia tego postępowania. Hipotezę badawczą stanowi założenie, że ustawowe wymagania stawiane recenzji są nieadekwatne do jej znaczenia w tym postępowaniu. Dla osiągnięcia założonych celów zostały zastosowane metody badawcze – dogmatyczno-prawna i logiczna.

---

¹ Taki wymóg ma spełniać recenzent w myśl art. 221 ust. 4 i 5 pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.), dalej jako: p.s.w.n.

2. POJĘCIE „RECENZJA”

Słowo „recenzja”, z łacińskiego *recensio*, oznacza „opinię na temat (...) przedstawionej publikacji naukowej itp. wydanej przez kompetentną osobę”, a słowem bliskoznacznym jest „opinia”². Działanie recenzenta polega na recenzowaniu, którym jest „analiza i ocenianie dzieła (...) naukowego”³. Recenzja jest wyrazem osobistej oceny, o charakterze eksperckim, wkładu osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w rozwój określonej dyscypliny naukowej⁴. Jest ona ekspertyza w przedmiocie jakości osiągnięć naukowych przedłożonych do oceny w postępowaniu o awans naukowy, stanowi tekst sprawozdawczo-krytyczny, którego treścią są omówienie i ocena osiągnięcia naukowego. To podstawowy materiał dowodowy w procesie wydawania przez dany organ władczego i jednostronnego rozstrzygnięcia, jednakże obiektywnego co do istoty sprawy z uwagi na wyważenie wielu przesłanek i okoliczności warunkujących awans naukowy⁵. Stanowią one główny materiał dla komisji habilitacyjnej i podmiotu habilitującego (rady naukowej, rady wydziału), zawierający stopień spełnienia wymagań określonych w ustawie⁶.

3. ZAKRES PRZEDMIOTOWY RECENZJI

Zakres przedmiotowy recenzji w postępowaniu habilitacyjnym jest określony w art. 221 § 8 p.s.w.n., według którego recenzenci oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., i przygotowują recenzje. Z odesłania do art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. jasno wynika, że w naukach prawnych recenzenci oceniają osiągnięcia naukowe w kontekście znacznego wkładu w dyscyplinę nauki prawne, a ściślej – określonej nauki prawa lub gałęzi prawa, w tym co najmniej w postaci:

- 1) jednej monografii naukowej wydanej przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe⁷ lub
- 2) jednego cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji

---

² *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 35, Poznań 2002, s. 302.

³ *Ibidem*.

⁴ *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany* (ostatnia aktualizacja: 9 sierpnia 2023 r.), s. 32.

⁵ B. Sitek, A. Woźniak, *Recenzent i recenzja w świetle prawa*, „Forum Akademickie” 2025, nr 1, s. 9.

⁶ J. Wiktor, *Recenzja osiągnięć naukowych w postępowaniach awansowych – między jakością oceny a formalizmem rozstrzygnięć Ustawy 2.0*, „E-mentor” 2019, nr 1, s. 4; M. Gorynia, *Recenzje w postępowaniach naukowych*, „Forum Akademickie” 2025, nr 3, s. 18.

⁷ Ostatni wykaz zawiera załącznik do Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, file:///C:/Users/stery/Downloads/20210722_komunikat_z_dnia_22072021_r-2.pdf (dostęp: 31.08.2025), dalej jako: wykaz wydawnictw punktowanych.

międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte załączniku do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych⁸.

Osiągnięcie może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego (art. 219 ust. 2 p.s.w.n.). Rada Doskonałości Naukowej zaleca, by:

w przypadku prac dwu- lub wieloautorskich było złożone oświadczenia przez habilitanta oraz współautorów wskazujące na ich merytoryczny (a nie procentowy) wkład w powstanie każdej pracy [np. twórca hipotezy badawczej, pomysłodawca badań, wykonanie specyficznych badań (np. przeprowadzenie konkretnych doświadczeń, opracowanie i zebranie ankiet, itp.), wykonanie analizy wyników, przygotowanie manuskryptu artykułu, i inne]. Określenie wkładu danego autora, w tym habilitanta, powinno być na tyle precyzyjne, aby umożliwić dokładną ocenę jego udziału i roli w powstaniu każdej pracy⁹.

W zasadzie naukach prawnych nie wchodzi w grę „zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe” (art. 219 ust. 2 lit. c p.s.w.n.), gdyż trudno sobie wyobrazić by np. opracowanie projektu aktu prawnego, w tym kodeksu, było oryginalnym osiągnięciem naukowym¹⁰.

Chodzi o osiągnięcia opublikowane, ale nie mogą to być opracowania oddane do druku, co wyraźnie podkreśla zastrzeżenie w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., że mają być one opublikowane w wydawnictwie albo czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych ujętych w wyżej wymienionych wykazach. Ponadto świadczy o tym zwolnienie w art. 219 § 3 p.s.w.n. z obowiązku publikacji osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.

Z tego wynika, że ocenie recenzenta podlegają:

- 1) monografia;
- 2) cykl artykułów;
- 3) inne osiągnięcia naukowe.

Wyodrębnienie z dorobku osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego monografii i cyklu artykułów oznacza, że ma to być – jak podkreśla się w literaturze – szczególne osiągnięcie, będące odpowiednikiem znanej wcześniejszym regulacjom rozprawy habilitacyjnej¹¹. Poddanie zaś ocenie innych osiągnięć

---

⁸ Ostatni jest Komunikat Ministra Nauki z dnia 5 stycznia 2024 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, <https://www.gov.pl/web/nauka/ujednoczony-wykaz-czasopism-naukowych> (dostęp: 30.09.2025), dalej jako: wykaz czasopism punktowanych.

⁹ Wzór „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny”, <https://www.rdn.gov.pl/postepowanie-habilitacyjne-wymaganie-dokumentacyjne-wnioskow-w-sprawie-nadania-stopnia-doktora-habilitowanego.html> (dostęp: 20.09.2025).

¹⁰ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki prawne*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5, s. 77.

¹¹ M. Radajewski, *Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w świetle prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2020, t. CXIV, s. 88.

naukowych ma uzasadnienie w treści art. 219 ust. 1 pkt 2 *in principio* p.s.w.n., w którym jest mowa o osiągnięciach naukowych, wśród których znajdują się monografia lub cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Trafnie zatem w cytowanym wzorze: „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny” wskazano także inne osiągnięcia naukowe (pkt I.4)¹².

Osiągnięcia te nie muszą pochodzić z okresu po uzyskaniu stopnia doktora. Mogą to być także osiągnięcia naukowe powstałe przed nadaniem stopnia doktora, a także opublikowana rozprawa doktorska¹³; może ona stanowić inne osiągnięcie naukowe.

Za uwzględnieniem osiągnięć naukowych z okresu przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora przemawia wykładnia językowa art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., w którym jest mowa o posiadaniu w dorobku osiągnięć naukowych, bez wskazania okresu ich powstania. Odrzucenie takiej możliwości pozostawałoby w sprzeczności z dyrektywą wykładni *len non distinguente nec nostrum est distinguere* (tam, gdzie rozróżnień nie wprowadza sam ustawodawca, tam nie wolno ich wprowadzać interpretatorowi)¹⁴. Ponadto za tym stanowiskiem przemawia wykładnia historyczna. Pierwotnie w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki¹⁵ jednym z warunków dopuszczenia osoby do przewodu habilitacyjnego było posiadanie znacznego dorobku naukowego (art. 16). Ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹⁶ wymóg ten został zmieniony na „osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora”. Pominięcie w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. zwrotu „uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora” świadczy o świadomej rezygnacji przez ustawodawcę z tego warunku. W uzasadnieniu projektu Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce *expressis verbis* podkreśla się że: „Proponowane rozwiązanie usuwa obecnie istniejący wymóg wykazywania w postępowaniu habilitacyjnym jedynie osiągnięć uzyskanych po doktoracie”¹⁷.

---

¹² Zob. przypis 9. Notabene błędnie zostały nim powołane z art. 219 ust. 1 pkt 2a, pkt 2b i pkt c p.s.w.n., podczas gdy ustawa zawiera art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a, lit. b i lit. c.

¹³ *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania...*, op. cit., s. 12; M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 87; D.P. Kała, *Ogólne przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2021, nr 1, s. 235; P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 79; P. Pokorny, P. Waszkiewicz, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, Warszawa 2023, s. 702; D. Dajnowicz-Piesiecka, Ł. Kierznowski, *Awanse naukowe młodych naukowców (perspektywy i wyzwania)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5, s. 126; Ł. Kierznowski, *Rozprawa doktorska jako osiągnięcie habilitacyjne*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2024, nr 2, s. 85–101.

¹⁴ L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 107.

¹⁵ Dz.U. z 2003 r., nr 65, poz. 595.

¹⁶ Dz.U. z 2011 r., nr 84, poz. 455.

¹⁷ Rządowy projekt ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (druk sejmowy nr 2446), s. 50, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2446> (dostęp: 30.09.2025).

Rozprawa doktorska nie może jednak być oceniana jako monografia, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n.¹⁸ Dopuszczenie takiej możliwości prowadziłoby *ad absurdum*, gdyż na podstawie tego samego osiągnięcia naukowego można byłoby uzyskać dwa stopnie naukowe: doktora i doktora habilitowanego. Jak słusznie zauważa się w literaturze, celem regulacji prawnych związanych z awansami naukowymi jest przede wszystkim pomnażanie przez naukowców swojego dorobku naukowego i rozwijanie dokonań w nauce. Jeżeli doktorat jest nie tylko oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego, ale również stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, to świadczy to o dużym potencjale naukowym osoby ze stopniem doktora, jednakże dopuszczenie nadania na jej podstawie stopnia doktora habilitowanego pozostawałoby w sprzeczności z trójstopniowym modelem awansu zawodowego w Polsce i nie mobilizowałoby naukowców do rozwoju osobistego i rozwoju samej nauki¹⁹. Słusznie zauważa się, że zajęcie innego stanowiska byłoby sprzeczne z zamysłem ustawodawcy, który jako misję szkolnictwa wyższego i nauki uznał prowadzenie najwyższej jakości działalności naukowej (art. 2 p.s.w.n.)²⁰. Za tym stanowiskiem przemawia również argument, że powodowałby to powtórne dokonywanie oceny rozprawy doktorskiej, tym razem na potrzeby postępowania habilitacyjnego²¹. Polemizując z tym twierdzeniem, argumentuje się, że nie dochodzi do podwójnego wykorzystania tego samego osiągnięcia, gdyż wobec dorobku habilitacyjnego stawia się zupełnie inne wymagania aniżeli wobec rozprawy doktorskiej; w pierwszym wypadku chodzi o znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, a w drugim – o oryginalne rozwiązanie problemu naukowego (art. 187 ust. 2 p.s.w.n.); ocena nie jest powtórna, skoro w obu postępowaniach jest ono oceniane na podstawie zupełnie innych wymagań i kryteriów²². Stosowanie różnych kryteriów oceny rozprawy doktorskiej nie przeczy temu, że był ona podwójnie oceniana.

Dopuszczenie możliwości potraktowania opublikowanej rozprawy doktorskiej jako monografii, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n., argumentuje się tym, że podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego nie może być wyłącznie rozprawa doktorska, gdyż w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. mowa o posiadaniu „osiągnięć” naukowych, a zatem poza rozprawą doktorską muszą istnieć zatem również inne osiągnięcia, które będą dowodzić znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny²³. Nie zmienia to jednak faktu, że w tym wypadku rozprawa doktorska stanowiłaby zasadniczą część dorobku pozwalającego uznać go za wnoszący znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne.

---

¹⁸ M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 88; D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 236–237.

¹⁹ D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 237.

²⁰ D. Dajnowicz-Piesiecka, Ł. Kierznowski, *Awanse naukowe...*, op. cit., s. 126.

²¹ H. Izdebski, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. H. Izdebski, J.M. Zieliński, LEX/el. 2023, teza 5 do art. 219.

²² Ł. Kierznowski, *Stopnie naukowe...*, op. cit., s. 230; Ł. Kierznowski, *Rozprawa doktorska...*, op. cit., s. 94.

²³ K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2020, s. 397–398.

Rada Doskonałości Naukowej twierdzi, że użycie w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. liczby mnogiej – „osiągnięcia” – dowodzi, że konieczne jest poddanie ocenie co najmniej dwóch osiągnięć, które spełniają kryterium znaczącego wkładu w rozwój określonej dyscypliny, wskazanych przez wnioskującego. Wśród nich muszą być monografia lub cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych²⁴. Wykładnia językowa prowadzi do takiego wniosku, ale nie jest to jedyna dyrektywa wykładni, która może być stosowana w procesie interpretacji przepisu. W wypadku zwrotów niedookreślonych reguły wykładni funkcjonalnej pełnią doniosłą rolę, stając się drogowskazem sugerującym kierunek interpretacji, nakazując przy interpretacji przepisów brać pod uwagę cel regulacji prawnej²⁵. Dyrektywy funkcjonalne aksjologiczne²⁶ przemawiają za szerszym rozumieniem pod względem liczbowym osiągnięć naukowych. Poprzestanie tylko na dwóch osiągnięciach naukowych jako wystarczających do nadania stopnia doktora habilitowanego pozostaje w sprzeczności z powoływaną już misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki, którą jest m.in. *verba legis* „prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej” (art. 2 p.s.w.n.).

Uważam, że w zakresie nauk prawnych, poza monografią lub cyklem artykułów, powinny być jeszcze inne osiągnięcia naukowe. Ustawa nie określa ich liczby, lecz mając na uwadze wskazaną wyżej misję systemu szkolnictwa wyższego i nauki, powinno być ich stosunkowo dużo więcej, nie mniej niż kilkadziesiąt. Sugerując się znaczeniem słowa „kilkadziesiąt”, które oznacza „określenie liczby kogoś, czegoś w sposób przybliżony liczbą większą od 20 i mniejszą od 100”²⁷, należy przyjąć, że chodzi o więcej niż 20 osiągnięć. Jest to liczba minimalna i dotyczy sytuacji, gdy osiągnięcia naukowe poddane ocenie są na najwyższym poziomie.

Ocenie tej podlegają tylko te osiągnięcia, które przedłożyła osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego. Dokonuje się oceny osiągnięcia naukowego oraz pozostałego dorobku przedstawianego w momencie złożenia wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego i w toku postępowania dorobek nie podlega uzupełnieniu. Wnioskodawca w art. 220 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n. został zobowiązany do zamieszczenia wykazu osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n., czyli tych, które podlegają ocenie recenzentów. Odesłanie to jest tożsame z tym, które zawiera art. 221 § 8 p.s.w.n. Wnioskodawca nie jest zobowiązany do przedstawienia całego swojego dorobku naukowego, a jego zakres jest pozostawiony do jego decyzji. Wybiera on takie osiągnięcia naukowe spośród całego swojego dorobku naukowego, które uważa za spełniające kryteria do nadania stopnia doktora habilitowanego. W związku z tym niedopuszczalne jest ocenianie przez recenzentów

²⁴ Rada Doskonałości Naukowej. *Postępowania...*, op. cit., s. 12; Tak też: M. Grudek, *Liczba osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, konieczna do wykazania we wniosku habilitacyjnym*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, nr 2, s. 157; idem, *Osiągnięcia naukowe albo artystyczne stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny w rozumieniu ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, nr 2, s. 136–137; P. Stec, *Nowe ścieżki kariery akademickiej – habilitacja 2.0*, „Państwo i Prawo” 2021, nr 7, s. 8–9.

²⁵ L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2014, s. 151 i 152.

²⁶ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010, s. 340.

²⁷ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgórkowa, t. 16, Poznań 1998, s. 149.

jego dorobku naukowego wykraczającego poza osiągnięcia wskazane we wniosku o wszczęcie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego, a tym bardziej stawianie zarzutu nieprzedstawienia do oceny całego dorobku²⁸. Niemniej wymienienie wszystkich publikacji naukowych może ułatwić wykazanie, że jego dorobek naukowy stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Nie jest zasadne ograniczenie go jedynie do tych osiągnięć naukowych, które stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej²⁹.

Muszą jednak być wskazane albo monografia, albo cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, albo monografia i cykl, na co wskazują użyte w tym przepisie słowa „co najmniej”, oraz połączenie tych osiągnięć funktorem zdaniowym „lub”, oznaczającym alternatywę zwykłą, oznaczająca, że zdanie jest prawdziwe wtedy i tylko wtedy, gdy co najmniej jeden składnik jest zdaniem prawdziwym³⁰. Nie ma obowiązku przedstawiania więcej niż jednej monografii lub cyklu artykułów albo monografii i cyklu artykułów³¹.

Przesłanki warunkujące nadanie stopnia doktora habilitowanego mają charakter zamknięty, a zatem nie mogą być rozszerzane przez komisję habilitacyjną, senat albo radę naukową na podstawie art. 221 ust. 14 pkt 1 p.s.w.n., w którym są one uprawnione do określenia szczegółowego trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego; uprawnienie to jest zawężone do zagadnień procesowych³². Nie jest też dopuszczalne – wbrew temu, co przyjmuje się w literaturze – określenie w tym trybie minimów jakości dorobku, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, by podmiot habilitujący wyraził zgodę na wszczęcie postępowania o nadanie tego stopnia³³. Nie można też podzielić poglądu, że stosowne kompetencje wyznaczenia standardu wymagań dla danej dyscypliny zostały przyznane podmiotom habilitującym³⁴. Za odrzuceniem tego poglądu przemawia też – podniesiony przez jego autora – fakt, że doprowadziłoby to do nieuzasadnionego zróżnicowania szczegółowych wymagań wobec kandydatów do stopnia doktora habilitowanego, a w konsekwencji osoby uzyskujące ten stopień w różnych podmiotach habilitujących posiadałyby odmienną strukturę rzeczywistych kompetencji³⁵.

---

²⁸ D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 234–235; P. Pokorny, P. Waszkiewicz, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, op. cit., s. 730; K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 410; Ł. Kierznowski, *Stopnie naukowe...*, op. cit., s. 228; Ł. Kierznowski, *Rozprawa doktorska...*, op. cit., s. 95; H. Izdebski, w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 357; T. Jędrzejewski, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, s. 581–582.

²⁹ M. Grudek, *Liczba osiągnięć naukowych...*, op. cit., s. 158; D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 234–235.

³⁰ W. Wolter, M. Lipczyńska, *Elementy logiki dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1973, s. 82.

³¹ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 74.

³² *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania...*, op. cit., s. 7–8 i 15; D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 231.

³³ D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 232.

³⁴ J. Wiktor, *Recenzja osiągnięć naukowych...*, op. cit., s. 6.

³⁵ *Ibidem*.

Nie musi to być stopień uzyskany w tej samej dyscyplinie, w której wnioskodawca ubiega się o nadanie stopnia doktora habilitowanego³⁶. W art. 221 § 8 p.s.w.n. nie ma odesłania do art. 219 ust. 1 pkt 1 p.s.w.n., tj. do posiadania stopnia doktora przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Nie ma przeszkód, by w razie stwierdzenia jego braku zasygnalizować to w recenzji. Posiadanie stopnia doktora zawiera domniemanie, że osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego ma ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej (arg. ex art. 187 ust. 1 p.s.w.n.). Nie oznacza to – jak twierdzi się w piśmiennictwie – że z tego wynika posiadanie przez niego umiejętności posługiwania się odpowiednią metodologią pracy naukowej i w związku z tym stawianie w recenzji zarzutów o braku odpowiedniej metodologii naukowej artykułów naukowych lub monografii powinno być bardzo ostrożne, bowiem może pozostawać w konfrontacji z urzędowym potwierdzeniem jego kompetencji i może być traktowane jako nieuzasadnione³⁷. Takie domniemanie nie wiąże recenzenta, a jego uprawnienie do oceny osiągnięć obejmuje wszystkie aspekty, w tym metodologiczne.

Warunek posiadania stopnia doktora nie podlega formalnej kontroli przeprowadzanej przez RDN, która obejmuje tylko ocenę formalną wniosku (art. 221 ust. 1 p.s.w.n.). Kontrola formalna polega na sprawdzeniu, czy wniosek odpowiada wymogom formalnym, tj. czy zawiera elementy określone w art. 63 k.p.a. w zw. z art. 178 ust. 3 p.s.w.n. oraz w art. 220 ust. 2 p.s.w.n. Uwzględniając *mutatis mutandis* treść art. 63 k.p.a., należy przyjąć, że tej kontroli podlega wniosek w zakresie tego, czy zawiera wskazanie osoby, od której pochodzi, jej adres i żądanie oraz czy czyni zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach szczególnych (§ 2), a także czy jest podpisany przez wnoszącego (§ 3). Jeśli chodzi o kontrolę innych wymagań, to – zgodnie z art. 220 ust. 2 p.s.w.n. – podlega ocenie, czy wniosek zawiera:

- 1) opis kariery zawodowej;
- 2) wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.;
- 3) wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Rada Doskonałości Naukowej wskazuje, że wniosek winien przybrać formę pisma przewodniego, będącego żądaniem nadania stopnia doktora habilitowanego w danej dziedzinie i dyscyplinie przez uprawniony i konkretnie oznaczony podmiot habilitujący, do którego należy dołączyć dokumenty, jako oddzielne załączniki, potwierdzające spełnienie przesłanek warunkujących nadanie tego stopnia³⁸. Zaleca, by do wniosku dołączać kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora³⁹. W doktrynie również twierdzi się, że do wniosku należałoby

---

³⁶ Wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2018 r., I OSK 1497/16, LEX nr 2220755; P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 73.

³⁷ D. P. Kała, *Szczegółowe przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego*, „Ruch, Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2022, nr 3, s. 39.

³⁸ *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania...*, op. cit., s. 24.

³⁹ Proponowane formularze dokumentacji wniosku w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, <https://www.rdn.gov.pl/postepowanie-habilitacyjne.wymagania-dokumentacyjne-wnioskow-w-sprawie-nadania-stopnia-doktora-habilitowanego.html> (dostęp: 2.03.2025).

dołączyć stosowny dokument potwierdzający posiadanie stopnia doktorskiego⁴⁰. Problem jednak w tym, że ani z art. 220 ust. 2 p.s.w.n., ani z art. 63 § 2 k.p.a. nie wynika obowiązek dołączenia do wniosku dokumentów potwierdzających zawarte w nim twierdzenia. Wzór: „Wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego” wprawdzie zawiera po podpisie słowo „Załączniki”, ale nie wiadomo, jakie to mają być załączniki. Niewątpliwie uprawnienie do kontroli tego warunku powinna mieć Rada Doskonałości Naukowej, lecz wymaga to nowelizacji art. 221 ust. 1 p.s.w.n. przez dodanie do tego przepisu kontroli posiadania stopnia doktora.

W literaturze przyjmuje się, że niezbędne do właściwego przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego elementy lub załączniki do wniosku mogą być przedmiotem wskazanych wyżej wewnętrznych regulacji podmiotów habilitujących (art. 221 ust. 14 pkt 1 p.s.w.n.)⁴¹. Niemniej – jak słusznie podkreśla się w doktrynie – rozwiązanie to jest o tyle wątpliwe, że nie są to regulacje o charakterze powszechnie obowiązującym⁴² oraz może to doprowadzić do rozbieżności w zakresie warunków formalnych wniosku.

Recenzent nie ocenia, czy osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n.)⁴³. W art. 221 § 8 p.s.w.n. odesłanie nastąpiło do art. 219 ust. pkt 2 p.s.w.n., a został pominięty jego pkt 3 dotyczący aktywności naukowej. Odmiennego zdania jest Rada Doskonałości Naukowej, która przyjmuje, że zadaniem recenzenta jest sporządzenie jednoznacznej, uzasadnionej oceny w przedmiocie spełnienia przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wymogów, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1–3 p.s.w.n.⁴⁴, a zatem także co do posiadania przez wnioskującego stopnia doktora oraz istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Twierdzenie to pozostaje w oczywistej sprzeczności z art. art. 221 § 8 p.s.w.n. Z punktu widzenia normatywnego wypowiedzenie się co do tych kwestii przez recenzenta stanowi przekroczenie jego ustawowych uprawnień. Jednocześnie Rada Doskonałości Naukowej wykazuje niekonsekwencję, skoro określając elementy umowy zawartej między recenzentem a podmiotem habilitującym, zaleca, by był w niej wskazany obowiązek „dokonania przez recenzenta oceny, czy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego spełnia wymaganie określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.”⁴⁵. Wskazane wyżej stanowisko RDN łągodzi jej wypowiedź, że:

---

⁴⁰ K. Ślęzak w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 402.

⁴¹ T. Jędrzejewski, w: *Prawo o szkolnictwie...*, op. cit., s. 577.

⁴² H. Izdebski, w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, op. cit., s. 353–354.

⁴³ *Recenzje w postępowaniach o awans naukowy. Poradnik*, Rada Doskonałości Naukowej, Warszawa 2022, s. 12; P. Pokorny, P. Waszkiewicz, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, Warszawa 2023, Legalis, nb. 12 do art. 221.

⁴⁴ *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania...*, op. cit., s. 31.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 32.

podstawową i jedyną rolą recenzenta jest dokonanie oceny, czy osiągnięcia naukowe albo artystyczne osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 tej ustawy. W konsekwencji recenzenci nie powinny uzależniać konkluzji recenzji od oceny spełnienia przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przesłanki dotyczącej wskazywania się aktywnością naukową albo artystyczną, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n.⁴⁶

Wyłączenie z zakresu przedmiotowego recenzji aktywności naukowej jest nieuzasadnione. Recenzent, jako wybitny znawca określonej nauki prawa lub gałęzi prawa, której dotyczy działalność naukowa osoby wnioskującej o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest jak najbardziej predystynowany do oceny także jego aktywności naukowej. Wprawdzie oceny tych warunków dokonuje komisja habilitacyjna, której członkami są także inni recenzenci, i każdy jej członek podczas jej posiedzenia powinien wypowiedzieć się co do tego, czy spełnione są wszystkie warunki do nadania tego stopnia, lecz większy walor miałaby ocena zawarta w recenzji, chociażby ze względu szersze i pogłębione uzasadnienie. Zasadne jest rozszerzenie w drodze nowelizacji Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce zakresu przedmiotowego recenzji o ocenę aktywności naukowej.

Ustawa nie przewiduje również dostarczenia przez wnioskodawcę do podmiotu habilitującego kopii publikacji wskazanego dorobku naukowego, które w praktyce ma miejsce na podstawie zwyczaju, ale zdarzają się wypadki odmowy ich nadesłania. Nieposiadanie przez recenzenta kopii publikacji wykazanych we wniosku istotnie utrudnia, a niekiedy uniemożliwia zapoznanie się z nimi. Nie wiadomo, jak w takiej sytuacji ma postąpić recenzent; brak jest podstaw do odmowy wykonania recenzji, skoro wnioskodawca nie ma obowiązku ich przekazania do podmiotu habilitującego. Brak ten może być usunięty w drodze uchwały senatu lub rady naukowej, podjętej na podstawie w art. 221 ust. 14 pkt 1 p.s.w.n., ale najlepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie tego obowiązku przez stosowaną nowelizację ustawy.

Rekapitułując, ocenie przez recenzenta podlega to, czy wskazane przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego: po pierwsze, osiągnięcie jako monografia spełnia ustawowe wymagania tej formy publikacji; po drugie, czy artykuły naukowe stanowią cykl powiązanych tematycznie artykułów; po trzecie, czy posiadane w dorobku osiągnięcia naukowe, poza monografią lub cyklami artykułów, także inne osiągnięcia naukowe, stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne.

3.1. MONOGRAFIA

Ocena, czy będące przedmiotem recenzji opracowanie stanowi monografię, jest stosunkowo prosta. Monografia naukowa jest bowiem zdefiniowana w § 10 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej⁴⁷ i jest nią recenzowana publikacja

---

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Dz.U. z 2022 r., poz. 661.

książkowa: 1) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; 2) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym. Drugi element tej definicji ma charakter formalny i jest łatwy do oceny. Wystarczy sprawdzić, czy wskazane opracowanie jest publikacją książkową, opatrzoną przypisami i bibliografią, wydaną przez wydawnictwo znajdujące się w wykazie wydawnictw punktowanych.

Monografią naukową jest również: 1) recenzowany i opatrzony przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym przekład: a) na język polski dzieła istotnego dla nauki lub kultury, b) na inny język nowożytny dzieła istotnego dla nauki lub kultury, wydanego w języku polskim; 2) edycja naukowa tekstów źródłowych (§ 10 ust. 2 cyt. rozporządzenia).

Trudniejsza jest ocena, czy zostało w niej przedstawione zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy. Oryginalne rozwiązanie problemu naukowego jest wymogiem merytorycznym rozprawy doktorskiej (art. 187 ust. 2 *in principio* p.s.w.n.), a różnica polega na tym, że w przypadku monografii chodzi o przedstawienie takiego zagadnienia i dodatkowo w sposób twórczy, a w rozprawie doktorskiej – o jego rozstrzygnięcie. Ustawa jednak nie definiuje tego pojęcia. Mając na uwadze, że monografia ma stanowić osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, trzeba przyjąć, że nie wystarczy przedstawienie w niej określonego zagadnienia naukowego w sposób oryginalny i twórczy, ale konieczne jest jego rozstrzygnięcie; w wymogach stawianych takiemu osiągnięciu – ze względu na hierarchię stopni naukowych – podkreśla się, że monografia nie może prezentować walorów naukowych niższych niż rozprawa doktorska.

Odtworzenie zawartości treściowej przedstawienia określonego zagadnienia naukowego w sposób oryginalny i twórczy wymaga – zgodnie z dyrektywą wykładni językowej – ustalenia sensu tego wyrażenia normatywnego przez ostateczne ustalenie znaczeń wszystkich zwrotów składowych⁴⁸. Chodzi o ustalenie językowe znaczenia słów „oryginalny” i „twórczy”. Wyraz „oryginalny” oznacza „taki, który w swej twórczości jest całkowicie samodzielny, nie odwołuje się do wcześniej istniejących wzorców”⁴⁹. Słowo „twórczy” pochodzi od wyrazu „tworzyć” i znaczy „powodować istnienie czegoś, co do tej pory nie istniało”⁵⁰. Uwzględniając znaczenie językowe tej zbitki słów, trzeba przyjąć, że chodzi zagadnienie naukowe przedstawione samodzielne i dotychczas nieopracowane. Trafnie w literaturze podkreśla się, że musi ona zawierać sformułowanie, analizę i w danej dyscyplinie rozwiązanie nowego problemu naukowego, ważnego dla rozwoju dyscypliny nauki, bądź rozwiązanie problemu znanego już, lecz dotychczas nierozstrzygniętego⁵¹. Prowadzi to do wniosku, że monografia wskazana w postępowaniu o nadanie stopnia doktora

⁴⁸ M. Zieliński, *Wykładnia prawa...*, op. cit., s. 330.

⁴⁹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 26, Poznań 2000, s. 454.

⁵⁰ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 43, Poznań 2003, s. 378.

⁵¹ S. Przewłocki, *Kryteria oceny dorobku naukowego osób ubiegających się o tytuł profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego w aspekcie ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych oraz wymagań centralnej komisji ds. tytułu naukowego i stopni naukowych*, „Journal Biuletyn of Polish Society for Geometry and Engineering Graphics” 2000, nr 10, s. 53.

habilitowanego nie powinna reprezentować niższego poziomu naukowego niż praca doktorska⁵².

W postępowaniach o nadanie stopnia doktora habilitowanego, wszczętych po dniu 30 września 2019 r., monografie naukowe wydane uprzednio przez wydawnictwa, które ostatecznie nie znalazły się w wykazie MNiSW, nie mogą być brane pod uwagę przy analizie spełniania wymogu posiadania co najmniej jednego osiągnięcia w postaci monografii (arg. ex art. 179 ust. 6 pkt 1 lit. b Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁵³).

Zasadnie w doktrynie nie eliminuje się z zakresu monografii *in genre* komentarzy, wskazując, że jest to możliwe *ad casum* wtedy, gdy zawierają objaśnienia treści przepisów w systematyczny sposób, podsumowują stanu orzecznictwa, przedstawiają linię interpretacyjną, są opatrzone przypisami, literaturą, z zastosowaniem prawidłowej terminologii, z tym że decydujące znaczenie ma nie ich obszerność, ale jakość⁵⁴. Tak samo trzeba potraktować duży fragment systemu prawa zawierający opracowanie wydzielonego zagadnienia będącego indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego (arg. ex art. 219 ust. 1 pkt 2 p.s.w.n.).

3.2. CYKL POWIĄZANYCH TEMATYCZNIE ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

Cykl obejmuje artykuły naukowe opublikowane w czasopismach naukowych lub recenzowane w materiałach z konferencji międzynarodowych, ujętych w wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych. Jego zakres i ramy określa osoba wnioskująca o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Artykuł naukowy – w myśl § 9 rozporządzenia w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej – jest to recenzowany artykuł opublikowany w czasopiśmie naukowym albo w recenzowanych materiałach z międzynarodowej konferencji naukowej:

- 1) przedstawiający określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, problemowy albo przekrojowy;
- 2) opatrzone przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym (ust. 1). Artykułem naukowym jest również artykuł recenzyjny opublikowany w czasopiśmie naukowym zamieszczonym w wykazie czasopism punktowanych (ust. 2). Artykułami naukowymi nie są: edytorial, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna (ust. 3).

Cyklem nie mogą być artykuły opublikowane w recenzowanych materiałach z krajowych konferencji, skoro w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b p.s.w.n. takie artykuły są ograniczone do konferencji międzynarodowych, a także rozdziały w monografiach naukowych, gdyż w przepisie tym *expressis verbis* jest mowa o artykułach naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych. Ich pominięcie jest niezasadne,

⁵² K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 393; D.P. Kała, *Szczególne przesłanki...*, op. cit., s. 44.

⁵³ Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.

⁵⁴ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 75.

gdyż w wielu wypadkach są to opracowania naukowe prezentujące wysoki poziom naukowy i publikowane w wydawnictwach znajdujących się wykazie wydawnictw punktowanych.

Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych powinien odpowiadać w zakresie wartości naukowej monografii wymienionej w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n., skoro jest wymieniony alternatywnie obok monografii⁵⁵. Oznacza to, że poszczególne publikacje, zebrane w jedną całość, wskazują oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wnosząc znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawnej⁵⁶. Słowo „cykl” oznacza: „zamknięty i powtarzalny okresowo układ elementów, przedmiotów, procesów, zjawisk itp., występujący w określonym czasie (...) jednorazowa całość złożona z jednorodnych, wzajemnie powiązanych zdażeń, procesów, czynności”⁵⁷. Artykuły muszą zatem pozostawać ze sobą w ścisłym związku, tak by łącznie mogły być uznane za ekwiwalent monografii, ale nie jest konieczne, by po złożeniu mogły być wydane jako monografia⁵⁸. Rozważania we wszystkich artykułach powinny koncentrować się wokół tej samej tezy, hipotezy lub hipotez badawczych, skoro muszą łącznie stanowić osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój tej dyscypliny. W związku z tym nie sposób podzielić odmiennego poglądu⁵⁹. Ponadto nakład pracy na jego opracowanie oraz wpływ na rozwój nauki powinny być analogiczne jak monografii⁶⁰.

Wymóg, by artykuły naukowe były powiązane tematycznie, prowadzi do wniosku, że powinny one dotyczyć tego samego problemu naukowego, który ma być rozwiązany. Nie może to być zbiór artykułów dotyczących różnych problemów badawczych, chociażby z tej samej nauki lub gałęzi prawa.

Rada Dyscypliny Naukowej wskazuje, że wykazanie istnienia tego cyklu nie powinno sprowadzać się do podjęcia przez recenzenta pracy koncepcyjnej, a jego istnienie zakłada co do zasady świadomość jego tworzenia, podobnie jak w odniesieniu do rozprawy doktorskiej; również od powiązanego tematycznie cyklu publikacji należałoby oczekiwać, że jest on aktualny i uwzględnia stan wiedzy na dzień rozpoczęcia postępowania. Udowodnienie powiązania tematycznego wskazanego cyklu spoczywa na osobie ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, np. poprzez jego omówienie i wykazanie tego powiązania w autoreferacie. Ocenę istnienia znacznego wkładu należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę dzień składania wniosku, a nie okres powstawania wiodącej części czy też całości publikacji wchodzących w skład jednotematycznego cyklu⁶¹.

---

⁵⁵ K. Ślęzak, *Jednotematyczny cykl publikacji jako przesłanka nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 7, s. 35.

⁵⁶ *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania...*, op. cit., s. 13.

⁵⁷ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgórkowa, t. 7, Poznań 1996, s. 329 i 330.

⁵⁸ K. Ślęzak, *Jednotematyczny cykl...*, op. cit., s. 35; M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 86.

⁵⁹ H. Izdebski, w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, op. cit., s. 351; P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 77.

⁶⁰ M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 86.

⁶¹ *Ibidem*, s. 13–14.

Nie sposób *a priori* określić liczby artykułów wchodzących w skład cyklu; zależy ona od wartości i objętości poszczególnych artykułów. W piśmiennictwie przyjmuje się, że absolutnie minimalną liczbę stanowią cztery artykuły, jednocześnie trafnie zaznaczając, że cykl również swoimi rozmiarami powinien być porównywalny z monografią⁶². Nie kwestionując *in genere* poglądu, że nie warto przywiązywać się do określonej liczby stron, a należy oceniać tylko jakość danych osiągnięć wskazanych w cyklu, nie sposób nie mieć na uwadze sumarycznej objętości artykułów.

3.3. INNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE

Inne osiągnięciami naukowymi mogą być inne monografie niż wymienione w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n., artykuły i glosy⁶³. W grę wchodzi także artykuły opublikowane w recenzowanych materiałach z krajowych konferencji. Należy tu wskazać także komentarze i fragmenty systemu prawa, które nie mogły być zaliczone do monografii.

3.4. ZNACZNY WKŁAD W ROZWÓJ DYSCYPLINY NAUKI PRAWNE

Ocena, czy wskazane przez wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego naukowe osiągnięcia stanowią znaczny wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne, jest trudna, ze względu na nieostrość tego pojęcia⁶⁴. W ten sposób ustawodawca pozostawił w tym zakresie recenzentom stosunkowo duży luz decyzyjny.

Ze względu na to, że chodzi o wkład w rozwój dyscypliny naukowej, istotne jest określenie pojęcia nauka. Działalność naukowa jest zdefiniowana w art. 4 ust. 1 i 2 p.s.w.n. i zawiera m.in. badania naukowe, które:

są działalnością obejmującą: 1) badania podstawowe rozumiane jako prace empiryczne lub teoretyczne mające przede wszystkim na celu zdobywanie nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne; 2) badania aplikacyjne rozumiane jako prace mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności, nastawione na opracowywanie nowych produktów, procesów lub usług lub wprowadzanie do nich znaczących ulepszeń.

Słusznie w doktrynie przyjmuje się, że definicja ta może być uwzględniona w postępowaniach awansowych ze względu na jej legislacyjną genezę, związana z problematyką finansowania działalności naukowej⁶⁵.

⁶² M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 86–87.

⁶³ D.P. Kała, *Szczególne przesłanki...*, op. cit., s. 47.

⁶⁴ E. Kierznowski, *Stopnie naukowe...*, op. cit., s. 226; K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 399; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania...*, op. cit., s. 77; M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 85; P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 68; D.P. Kała, *Szczególne przesłanki...*, op. cit., s. 41.

⁶⁵ M. Szydło, *Pojęcie nauki i osiągnięć naukowych w postępowaniach awansowych w nauce (uwagi z perspektywy nauk prawnych)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5, s. 54.

W doktrynie naukę definiuje się w aspekcie czynnościowym (funkcjonalnym) jako obejmującą przedstawianie twierdzeń i praw naukowych za pomocą metod badawczych zapewniających prawdziwe, zasadne, pełne, ścisłe i uporządkowane poznanie danego przedmiotu lub obszaru badań, a w aspekcie treściowym – jako system należycie uzasadnionych pojęć, twierdzeń i hipotez zawierających możliwie obiektywną i adekwatną na danym etapie rozwoju poznania naukowego oraz praktyki społeczno-gospodarczej wiedzę o zjawiskach, procesach, strukturach, zależnościach i prawidłowościach w określonej dziedzinie nauki⁶⁶. Wynikiem dociekań naukowych jest formułowanie nowych twierdzeń, które odzwierciedlają zdiagnozowane związki i dostrzeżone wzajemne współzależności pomiędzy badanymi elementami, zjawiskami, procesami⁶⁷.

Dla nauk prawnych istotna jest definicja, że prawoznawstwo ma status nauki wtedy, gdy wykorzystuje specyficzne wypracowane przez siebie metody analiz dogmatyczno-prawnych, służących rozwiązywaniu problemów walidacyjnych, inferencyjnych, interpretacyjnych czy subsumcyjnych dotyczących przepisów prawa oraz gdy czyni użytek z metod wypracowanych w innych naukach i bada prawo jako pewne zjawisko empiryczne będące elementem kultury lub rzeczywistości społecznej, analizując określone fakty związane z prawem, takie jak procesy psychologiczne i procesy społeczne, oraz formułując na ich temat twierdzenia empirycznie weryfikowalne⁶⁸.

Słowo „wkład” oznacza „czyjeś zaangażowanie w jakieś przedsięwzięcie będące niematerialnym jego wsparciem”⁶⁹. „Rozwój” – to „proces zmian prowadzący do ulepszenia czegoś, zwiększenia czegoś, osiągnięcia poziomu wyższego pod jakimś względem”⁷⁰. Pojęcie „znacznym” oznacza „mający duże znaczenie, występujący w dużej ilości bądź liczbie”⁷¹, „stosunkowo duży pod jakimś względem, pokaźny, nie mały”⁷², „dość duży pod względem liczby, ilości, natężenia; pokaźny, niemający, spory”⁷³.

Z punktu widzenia językowego chodzi tu o tego rodzaju dorobek naukowy, który powoduje osiągnięcie wyższego poziomu nauki, w tym wypadku nauk prawnych. Językowe znaczenie słowa znacznym wskazuje, że istotna jest ilość, ale mając na uwadze, że chodzi o *verba legis* „znacznym wkład w rozwój określonej dyscypliny”, nie można poprzestać tylko na ocenie ilościowej publikacji. Słusznie w doktrynie zauważa się, że są osoby, które publikują dużo na ten sam temat, jednak powielanie treści nie oznacza jeszcze, że stworzyły osiągnięcie wnoszące znaczny wkład do danej dyscypliny⁷⁴. Zasadnie w literaturze przyjmuje się, że kryterium to ma charakter ilościowo-jakościowy i tym samym za dorobek stanowiący znaczny

---

⁶⁶ J. Apanowicz, *Charakterystyka wiedzy o zarządzaniu*, w: B. Nogalski, J. Apanowicz, R. Rutka, A. Czermiński, M. Czerska, *Zarządzanie organizacjami*, Toruń 2002, s. 19–21.

⁶⁷ J. Apanowicz, *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*, Gdynia 2000, s. 21.

⁶⁸ T. Pietrzykowski, *Naturalizm i granice nauk prawnych. Esej z metodologii prawoznawstwa*, Warszawa 2017, s. 46 i n.; M. Szydło, *Pojęcie nauki...*, op. cit., s. 57.

⁶⁹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 45, Poznań 2004, s. 427.

⁷⁰ *Nowy słownik języka polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 2007, s. 609.

⁷¹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 50, Poznań 2005, s. 20.

⁷² *Nowy słownik...*, op. cit., s. 81.

⁷³ *Uniwersalny słownik języka polskiego, T–Ż*, red. S. Dubisz, Warszawa 2006, s. 1046.

⁷⁴ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 78.

wkład w rozwój danej dyscypliny może być uznawany tylko taki dorobek, który jednocześnie jest odpowiednio obszerny oraz prezentuje odpowiedni poziom merytoryczny⁷⁵. Chodzi o całościowo duży walor merytoryczny osiągnięć (ważność, znakomitość) i ich znaczenie dla dyscypliny (istotny merytorycznie wkład)⁷⁶.

Zasadnie w judykaturze twierdzi się, że:

- „nie ma istotnego znaczenia to, czy osiągnięcia naukowe stanowiące wkład autora w rozwój nauki stanowi jedno dzieło, czy cykl publikacji powiązanych tematycznie, lecz wartość merytoryczna tych dzieł, czy publikacji. Innymi słowy mniejsze znaczenie ma struktura publikacji, ich ilość, większe zaś ich jakość naukowa”⁷⁷;
- pojęcie „znaczność” dorobku nie jest pojęciem mającym ustawową definicję. Ocena znaczości dorobku jest, co prawda, dyskrejonalnym uprawnieniem organu, zbliżonym w pewien sposób do uznania administracyjnego, i sąd administracyjny nie może badać merytorycznej strony tej przesłanki, możliwe jest jednak badanie procesu „dojścia” organu do określonych wniosków oraz „zasad”, którymi się przy tym kierował. W konsekwencji sąd administracyjny może stwierdzić, czy ocena organu nie nosi znamion dowolności bądź gołosłowności. Ocena znaczości dorobku naukowego jest poprzedzona wszczęciem przewodu habilitacyjnego, przy czym nie może ona wykraczać poza charakter wstępny. Wstępność tej oceny nie oznacza jednak, iż może ona być ogólnikowa, czy też powierzchowna. Ocena taka musi być przeprowadzona rzetelnie, skrupulatnie i zawierać uzasadnioną odpowiedź na pytanie dotyczące „znaczności” dorobku naukowego kandydata. Podkreślić trzeba, iż od tej oceny zależy przebieg dalszej naukowej kariery wnioskodawcy, tym bardziej należy więc dołożyć wszelkich starań, aby w pełny i klarowny sposób wyjaśnić powody nieuznania dorobku za znaczny (jeżeli do takich wniosków się dochodzi)⁷⁸.

Trafnie w doktrynie przyjmuje się, że „wkładem w rozwój nauki są osiągnięcia badawcze oraz publikacje, które systematyzują i wzbogacają wiedzę teoretyczną, a także zawierają konkretne rozwiązania (wskazówki, zalecane metody działań) dla praktyki gospodarczej – istotne i przydatne z punktu widzenia zakresu problematyki badawczej, która jest domeną danej dyscypliny naukowej”⁷⁹.

Nie sposób zgodzić się, że wystraczający jest dostateczny merytoryczny poziom dorobku⁸⁰. W art. 219 ust. 2 *in principio* p.s.w.n. chodzi nie o jakikolwiek dorobek, ale o osiągnięcie naukowe. Słowo „osiągnięcie” oznacza „dojście do szczytowej wielkości, liczby itp.”⁸¹. Nie budzi wątpliwości, że wykładnia językowa zwrotu „osiągnięcie naukowe” jednoznacznie wskazuje, że w grę wchodzi opracowania o ponadprzeciętnym poziomie merytorycznym. Można podzielić pogląd, że bardzo

⁷⁵ K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 399; D.P. Kała, *Szczególne przesłanki...*, op. cit., s. 41; wyrok NSA z dnia 3 lutego 2016 r., I OSK 2371/15, LEX nr 1976381.

⁷⁶ P. Pokorny, P. Waszkiewicz, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, op. cit., nb. 6 do art. 219.

⁷⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 grudnia 2018 r., II SA/Wa 1991/17, LEX nr 2734653.

⁷⁸ Wyrok NSA z dnia 17 sierpnia 2010 r., I OSK 720/10, LEX nr 1264918.

⁷⁹ W. Walczak, *Postępowania habilitacyjne według znowelizowanych przepisów – analiza wielowymiarowa*, „E-mentor” 2013, nr 4.

⁸⁰ M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 86.

⁸¹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 27, Poznań 2000, s. 18.

wysoki poziom osiągnięć może uzasadniać ich relatywnie mniejszą liczbę⁸², ale nie odwrotnie. Osiągnięcie naukowe ma zawierać oryginalne rozwiązania problemu naukowego oraz dowodzić określonego merytorycznego poziomu wiedzy. Trafnie w doktrynie przyjmuje się, że powinno to być osiągnięcie naukowe: 1) co do którego nie ma wątpliwości, że dotyczy tematów dotychczas w ogóle niepodjętych bądź niepodjętych w takim wymiarze, jak w ocenianym osiągnięciu; musi mieć zatem walor nowości naukowej; 2) spełniające wymogi stawiane rozprawom doktorskim; 3) co do którego stan nauki (wiedzy) przed przedstawieniem recenzowanego osiągnięcia (osiągnięć) jak i po nim uległ korzystnej zmianie; 4) omawiana zmiana w opinii przedstawicieli danej dyscypliny, w szczególności recenzentów, musi być istotna⁸³.

Słusznie w literaturze podkreśla się, że nie wnoszą znacznego wkładu w rozwój dyscypliny opracowania: 1) w których brak jest klarownych hipotez, pytań badawczych, co wskazuje, że piszący nie potrafi stosować odpowiedniej metodologii badań naukowych; 2) o charakterze czysto deskryptywnym, gdyż nie rozwijają dyscypliny, ale mają jedynie walor informacyjny; 3) zawierające rażące błędy merytoryczne lub błędną terminologię; 4) wykazujące brak rzetelnego przeglądu literatury polskiej, wiodącej zagranicznej oraz orzecznictwa, a w szczególności pomijające podstawową literaturę; 5) zawierające nagminnie asekurowanie się stwierdzeniami, że omawiane są tylko wybrane problemy lub że jest to przyczynek do większych zagadnień, co wskazuje brak zdolności do dogłębnego zbadania danej tematyki oraz chęć ukrycia niedostatków wiedzy; 6) niedystrybuowane z przyczyn leżących po stronie habilitanta, np. wykupienie całego nakładu przez autora, gdyż nie mogły wnieść wkładu w rozwój dyscypliny, skoro nie były dostępne⁸⁴.

O wartości publikacji nie przesądza liczba punktów przypisana danemu wydawnictwu lub czasopismu na potrzeby ewaluacji jednostek naukowych, a znaczenie ma renoma danego czasopisma czy wydawnictwa w danej subdyscyplinie⁸⁵. Niemniej w wypadku gdy wszystkie lub zdecydowana większość opracowań zostały opublikowane w czasopismach nisko punktowanych, w dodatku nie o zasięgu ogólnokrajowym, a regionalnym, może budzić wątpliwości, czy mogą one być uznane za wnoszące znaczny wkład w rozwój danej dyscypliny. Z reguły w czasopismach wysokopunktowanych opracowania poddane są rzetelnemu procesowi recenzyjnemu. Zbyt daleko idący jest wniosek, że brak publikacji w czasopismach uznanych w danej dyscyplinie powinien być interpretowany jako dyskwalifikujący dorobek habilitanta⁸⁶.

O wartości naukowej osiągnięć nie decydują też wskaźniki bibliometryczne lub inne parametry naukometryczne, a istotne znaczenie ma treść publikacji, opisującej uzyskane wyniki i wyciągnięte wnioski⁸⁷. W uzasadnieniu projektu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wyraźnie podkreśla się, że „indywidualna recenzja osiągnięć naukowych zawsze pozostanie ekspercką oceną, w której narzędzia

---

⁸² M. Radajewski, *Nadawanie stopnia...*, op. cit., s. 86.

⁸³ K. Ślebzak, w: *Akademickie prawo...*, op. cit., s. 399.

⁸⁴ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 78.

⁸⁵ *Ibidem*, s. 79.

⁸⁶ *Ibidem*, s. 80.

⁸⁷ M. Gorynia, *Recenzje...*, op. cit., s. 19; D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 233.

bibliometryczne mogą mieć jedynie charakter pomocniczy”⁸⁸. Wysoka liczba cytowań może wskazywać na znaczny wkład do dyscypliny lub na niezwykle krytyczny odbiór dzieł danego autora⁸⁹. Pozytywnie oceniony dorobek przez recenzenta nie może być zdyskwalifikowany z powodu niskich wskaźników bibliometrycznych oraz odwrotnie, słaby dorobek nie może być uznany za spełniający ustawowe kryteria do nadania stopnia doktora habilitowanego tylko i wyłącznie na podstawie wysokich wskaźników bibliometrycznych⁹⁰.

4. STRUKTURA RECENZJI

Dla jasności wywodów zawartych w recenzji ważne znaczenie ma jej struktura (konstrukcja, kompozycja). Recenzja powinna się składać z następujących części: 1) wstępu; 2) analizy i oceny; 3) konkluzji (wniosków). Części te nie muszą być wyraźnie wyodrębnione, aczkolwiek ich zaznaczenie czyni recenzję bardziej komunikatywną.

4.1. WSTĘP

Wstęp należy rozpocząć od przedstawiania od strony statystycznej dorobku naukowego, wskazanego przez wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego, z rozbiciem na publikacje zwarte, artykuły i glosy. Jeśli dotyczą one różnych nauk prawnych lub gałęzi prawa, zasadne jest podanie ich liczbowej przynależności do nich. Pozwoli to od razu zorientować się, która z nich jest przedmiotem jego podstawowej działalności naukowej. Konieczne jest też wymienienie monografii lub cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych wskazanych we wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Nie jest zasadne podawanie – co występuje w praktyce – informacji o trybie powołania danej osoby w charakterze recenzenta, przedmiotu recenzji z odwołaniem się do przepisów ustawowych oraz danych wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

4.2. ANALIZA I OCENA

Analizie i ocenie poddaje się w pierwszej kolejności monografię lub monografię oraz cykl lub cykle powiązanych tematycznie artykułów naukowych jako stanowiące najważniejsze pozycje w dorobku naukowym ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, a następnie pozostałe osiągnięcia naukowe.

---

⁸⁸ Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, druk sejmowy nr 2446: 42, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2446> (dostęp: 15.09.2025).

⁸⁹ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 79.

⁹⁰ D.P. Kała, *Ogólne przesłanki...*, op. cit., s. 233.

4.2.1. OCENA FORMALNA

Przed merytoryczną oceną osiągnięć naukowych konieczne jest sprawdzenie, czy monografia została wydana przez wydawnictwo znajdujące się w wykazie wydawnictw punktowanych, a artykuły wchodzące w skład cyklu lub materiały z konferencji międzynarodowych – przez czasopismo znajdujące się w wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych

Co do artykułów, niezbędne jest zweryfikowanie, czy są one opatrzone przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym.

4.2.2. OCENA MERYTORYCZNA

Analizę i ocenę merytoryczną osiągnięć rozpoczyna się od sprawdzenia, czy we wstępie zostały wymienione wszystkie standardowe elementy, które cechują prace naukowe i czy są one przekonująco uzasadnione. Chodzi o wskazanie: 1) uzasadnienia wyboru tematu; 2) problemu naukowego; 3) celu opracowania; 4) tezy lub tez; 5) hipotezy lub hipotez; 6) metod badawczych.

Wszystkie te elementy podlegają weryfikacji podczas analizy przedłożonych publikacji.

4.2.2.1. OCENA WYBORU TEMATU

W znaczeniu lingwistycznym temat to „główna, podstawowa myśl, przedmiot rozmowy, obrazu, utworu, wykładu itp.”⁹¹. Tematem rozprawy jest więc zagadnienie w niej opracowywane⁹². To syntetyczny opis rozwiązywanego w rozprawie problemu badawczego⁹³. Oznacza to, że w temacie powinna być ujęta podstawowa myśl przewodnia pracy naukowej. Temat pracy jest jądrem rozprawy i – jak wskazuje się w literaturze – „nierzadko pojawia się jeszcze przed podjęciem jakichkolwiek czynności badawczych, kiedy indziej dopiero po postawieniu tezy badawczej”⁹⁴. Konieczne jest też odniesienie się do tytułu osiągnięcia naukowego, skoro jest słownym ujęciem jego przedmiotu⁹⁵. Z punktu widzenia językowego, „tytułem” jest „nazwa nadana dziełu (...) naukowemu (...) lub części dzieła przez autora, wydawcę, dystrybutora”⁹⁶. Jest skrótowym i zwięzłym sprecyzowaniem tematu rozprawy w sposób adekwatny do tematu i jej treści, słownym ujęciem przedmiotu badań

---

⁹¹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 42, Poznań 2003, s. 371.

⁹² J. Zieliński, *Metodologia pracy naukowej*, Warszawa 2012, s. 36.

⁹³ K. Kuciński, *Wprowadzenie*, w: *Elementy metodyki rozprawy doktorskiej*, red. K. Kuciński, Warszawa 2015, s. 13.

⁹⁴ E. Niedzielska, *Mały poradnik autora i recenzenta pracy akademickiej*, Wrocław 1993, s. 11.

⁹⁵ J. Zieliński, *Metodologia pracy...*, op. cit., s. 36.

⁹⁶ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 43, Poznań 2003, s. 421.

wykonanych i opracowanych na piśmie⁹⁷. Z niego ma jasno wynikać, na czym polega problem poruszany w rozprawie. Ma być sformułowały w sposób problemowy, a nie opisowy⁹⁸. W związku z tym ocenia się poprawność formułowania tytułu oraz czy problem naukowy odzwierciedlony w tytule nie był przedmiotem naukowej eksploracji, a jeśli był, to czy został w należyty sposób pogłębiony oraz jakie racje przemawiały za jego opracowaniem.

4.2.2.2. OCENA STRUKTURY OPRACOWANIA

Rzetelnej oceny opracowania naukowego nie można dokonać bez ustosunkowania się do jego konstrukcji, która ma istotne znaczenie przede wszystkim dla jasności wywodów. Powinno zawrzeć się stwierdzenia, czy podział materiału na rozdziały opiera się na jasnym kryterium, czy ułożone są one w taki sposób, że są logicznie ze sobą powiązane, czy słusznie zostały wyodrębnione lub niewyodrębnione mniejsze jednostki redakcyjne.

4.2.2.3. OCENA PROBLEMU NAUKOWEGO

Ważne znaczenie ma ocena sformułowanego problemu naukowego, którego istotę stanowi dostrzeżenie, postawienie i oryginalne jego rozwiązanie⁹⁹. Zdefiniowanie problemu badawczego pracy naukowej polega na:

dokładnym sformułowaniu problemu badawczego (naukowego), tj. postawieniu zasadniczego (ogólnego) pytania badawczego, określeniu miejsca badanego problemu w dyscyplinie, w tym wypadku nauki prawne, analizie zawartości treściowej problemu badawczego polegającej na wyodrębnieniu jego elementów składowych oraz ich przedstawieniu w postaci problemów szczegółowych (pytań roboczych), ustaleniu zasadniczych założeń i zakresu badań wynikających z różnych uwarunkowań strukturalnych i organizacyjnych danego badania oraz przedstawieniu i uzasadnieniu aktualności problemu badawczego oraz jego ważność dla poznania naukowego¹⁰⁰.

Problem naukowy jest komponentem złożonym i dla jego wyjaśnienia potrzebne są pytania szczegółowe. „Ich sformułowanie – jak słusznie zauważa się w literaturze – ułatwia analizę całego zagadnienia, pomaga w rozplanowaniu badań, sprzyja lepszemu doborowi narzędzi badawczych, chroni badacza przed pominięciem ważnych aspektów badanego problemu bądź wejścia w obszary luźno czy też wcale niezwiązane z przedmiotem badań”¹⁰¹.

---

⁹⁷ J. Zieliński, *Metodologia pracy...*, op. cit., s. 36.

⁹⁸ K. Duraj-Nowakowa, *Pisarstwo naukowe studentów*, Kraków 2019, s. 41.

⁹⁹ K. Kuciński, *Wprowadzenie*, w: *Elementy metodyki...*, op. cit., s. 11.

¹⁰⁰ J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, s. 99; A. Żebrowska, *Istota problemu badawczego*, w: *Elementy metodyki...*, op. cit., s. 151.

¹⁰¹ M. Krajewski, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego*, Płock 2020, s. 59.

W kontekście tych stwierdzeń nie sposób nie odnieść się w recenzji, czy jest to problem takiej rangi, że nadawał się do naukowego badania w opracowaniu stanowiącym osiągnięcie naukowe, mające znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Konieczne jest poddanie analizie uzasadnienia przesłanki wyboru wskazanego problemu, w szczególności czy zostało wykazane, że jest to problem rzeczywistych rozmiarów, charakter powiązań z innymi problemami i czy dokonano oceny jego ważności¹⁰².

4.2.2.4. OCENA CELU BADAWCZEGO

Praca naukowa musi mieć cel poznawczy, którego realizacja w jakimś stopniu wzbogaca teorię¹⁰³. Cel określa zamierzenie badawcze, a nie problemy i zagadnienia stanowiące o potrzebie badania i nie można go mylić z pytaniami badawczymi, na które odpowiedzi szuka się w zgromadzonych danych. Chodzi o wskazanie wyznaczonego, przyszłego, przewidywanego i pożądanego stanu rzeczy¹⁰⁴.

W celu zawierają się zamiary, intencje lub główna idea rozprawy naukowej. Celem badawczym jest to, co zamierza się osiągnąć przez realizację badań. Cel musi wyraźnie wskazywać, na czym ma polegać wkład autora do nauki, np. prawa karnego, prawa cywilnego, postępowania karnego procesowego. Ma to być cel główny, ale mogą być sformułowane cele uboczne (dodatkowe, szczególne, pomocnicze)¹⁰⁵.

Ocena postawionego celu powinna obejmować: po pierwsze, zasadność jego wyboru; po drugie, sposób i zakres jego realizacji.

4.2.2.5. OCENA TEZY BADAWCZEJ

Z językowego punktu widzenia teza to: „twierdzenie zawierające treść o charakterze podstawowym dla jakiejś dziedziny, wymagające dowodu; założenie, na którym oparte są dalsze wywody; konkluzja, której należy dowieść na podstawie przyjętych przesłanek”¹⁰⁶. Jest pewnym założeniem, twierdzeniem, pytaniem lub konkluzją przedmiotu badania, którą należy udowodnić. To uszczegółowienie problemu badawczego, wyrażone twierdzeniem lub pytaniem, co należy zbadać, poznać i udowodnić¹⁰⁷. Jest twierdzeniem zawierającym treść podstawową dla danej dziedziny, założeniem, które zamierza się udowodnić. Jest udowodniana zawsze przy określonych założeniach, na podstawie których jest przeprowadzany

---

¹⁰² J. Zieliński, *Metodologia...*, op. cit., s. 37.

¹⁰³ C. Sikorski, *Krótki przewodnik dla doktorantów Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Rozprawy doktorskie w zakresie nauk o zarządzaniu*, Łódź 2016, s. 12.

¹⁰⁴ A.M. Jeszka, *Problemy badawcze i hipotezy w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i Kierowanie” 2013, nr 5, s. 32; H. Witczak, *Problemy i twierdzenia naukowe, w: Podstawy metodologiczne prac doktorskich*, red. M. Sławińska, H. Witczak, Warszawa 2012, s. 73.

¹⁰⁵ R.A. Stefański, *Metodyka przygotowania rozprawy doktorskiej*, w: *Metodologia dysertacji doktorskiej dla prawników. Teoria i praktyka*, red. H. Izdebski, A. Łazarska, Warszawa 2022, s. 150.

¹⁰⁶ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 42, Poznań 2003, s. 444.

¹⁰⁷ J. Apanowicz, *Metodologia...*, op. cit., s. 46; A. Talun, *Teza*, w: *Elementy metodyki rozprawy doktorskiej*, red. K. Kuciński, Warszawa 2015, s. 155.

dowód pozwalający tezę odrzucić albo ją przyjąć, formułując twierdzenie, które ma istotne dla danej dziedziny znaczenie¹⁰⁸.

W recenzji powinny znaleźć się stwierdzenia co do trafności postawienia tezy oraz stopnia jej udowodnienia. Wynik tej oceny jest jednym z najważniejszych części recenzji, skoro rozważania w całej pracy koncentrują się wobec niej, bowiem teza stanowi syntetyczne określenie tego, co ma praca wnieść do nauki¹⁰⁹.

4.2.2.6. OCENA HIPOTEZY BADAWCZEJ

Rozwinięcie tezy stanowią hipoteza lub hipotezy badawcze, których formułowanie polega na zmianie formy gramatycznej pytania problemowego z twierdzenia na przypuszczenie. Jeśli teza jest udawadniania, to hipoteza podlega sprawdzaniu. Słowo „hipoteza” (z greckiego *hipóthesis* i łacińskiego *hypothesis*) to „przypuszczenie naukowe wysunięte dla objaśnienia pewnego zjawiska, założenie oparte na prawdopodobieństwie, mające na celu odkrycie pewnych zjawisk, praw”¹¹⁰. W doktrynie definiuje się hipotezę następująco – to „przypuszczenie, niepewna wypowiedź, założenie badawcze, które ma na celu wyjaśnić określone zdarzenia i fakty lub przewidywać wystąpienie nowych; hipotezy są stawiane w celu odkrycia pewnych praw i uogólnień”¹¹¹. Istotą hipotezy badawczej jest w zasadzie formułowanie pewnego przypuszczenia co do współwystępowania lub współzmienności badanych zjawisk (hipotezy opisowe) lub ich genezy (hipotezy przyczynowo-skutkowe). Hipoteza musi być uzasadniona aktualnym stanem wiedzy i powinna: 1) dotyczyć istotnych zagadnień; 2) być jednoznacznie sprecyzowana; 3) nie wykazywać sprzeczności z już udowodnionymi twierdzeniami; 4) być sprawdzalna za pomocą właściwych metod, technik i narzędzi badawczych¹¹². Oprócz hipotezy głównej – w zależności od rodzaju problemu badawczego – mogą być wskazane wynikające z niej hipotezy szczegółowe.

Rozważania w recenzji dotyczące hipotezy badawczej powinny być skoncentrowane na sprawdzeniu, czy odpowiada ona wskazanym wyżej cechom, a ponadto powinno być wyraźne stwierdzenie, czy została potwierdzona, czy obalona (zweryfikowana pozytywnie czy negatywnie).

4.2.2.7. OCENA TRAFNOŚCI ZASTOSOWANYCH METOD BADAWCZYCH

Rozwiązaniu postawionego problemu naukowego służy zastosowanie metod badawczych właściwych w naukach prawnych. Opracowanie problemu naukowego ma być dokonane metodami badawczymi zapewniającymi wysoką jakość

¹⁰⁸ A.M. Jeszka, *Problemy badawcze...*, op. cit., s. 33.

¹⁰⁹ K. Kuciński, *Wprowadzenie*, w: *Elementy metodyki...*, op. cit., s. 11.

¹¹⁰ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 13, Poznań 1997, s. 414.

¹¹¹ S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 2007, s. 33.

¹¹² B. Klepacki, *Wybrane zagadnienia związane z metodologią badań naukowych*, „Roczniki Nauk Rolniczych” 2009, Seria G, nr 2, s. 42.

i wiarygodność uzyskanych wyników¹¹³. Metoda to „ściśle określony sposób postępowania w celu naukowego zbadania danego fragmentu rzeczywistości”¹¹⁴. Metody muszą być – jak wskazuje się w literaturze – poprawne i skuteczne, celowo dobrane i zaplanowane oraz świadomie zastosowane z uwzględnieniem treści badań, które powinny brać pod uwagę skuteczność i możliwości zastosowania danej metody, a także adekwatne do koncepcji rozwiązania problemu badawczego, celu zakładanych badań i zasobu posiadanych środków¹¹⁵.

Z reguły stosuje się jedną metodę jako główną, a inne są metodami uzupełniającymi. Wybiera się takie metody badawcze, które pozwolą najlepiej zrealizować cele badawcze i weryfikację hipotez.

Konieczne jest wypowiedzenie się w recenzji co do tego, czy zostały wykorzystane wszystkie metody badawcze właściwe dla rozwiązania postawionego problemu badawczego oraz czy zostały zastosowane w należyty sposób.

4.2.2.8. OCENA ZNA CZNEGO WKŁADU W ROZWÓJ DYSCYPLINY NAUKI PRAWNE

Słusznie w doktrynie przyjmuje się, że rzetelna ocena spełniania ustawowego warunku znacznego wkład ocenianego dorobku w rozwój dyscypliny nauki prawne wymaga w pierwszej kolejności prymarnie stwierdzenia, czy osiągnięcia wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego są osiągnięciami i mają charakter naukowy. Konieczne jest stwierdzenie i uargumentowanie, że osiągnięcia te stanowiące znaczny wkład w rozwój konkretnej nauki prawnej lub gałęzi prawa.

W wypadku oceny negatywnej trzeba podać z pogłębionym uzasadnieniem, dlaczego ocenianego dorobku na można uznać: 1) za osiągnięcia naukowe lub 2) za stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny nauki prawne.

4.2.2.9. INNE OCENY

Nie sposób nie wypowiedzieć się w recenzji co do kompletności wykorzystania literatury, w tym podstawowych opracowań zagranicznych w zakresie analizowanego tematu, a także judykatury.

Nie bez znaczenia są uwagi dotyczące strony formalnej recenzowanych opracowań. Należy wypowiedzieć się co do tego, czy oceniane publikacje są poprawne językowo, napisane na odpowiednim poziomie, pozbawione błędów ortograficznych, fleksyjnych, interpunkcji, składni i stylu. Ważne znaczenie ma ocena używania prawidłowej siatki pojęciowej z danej dziedziny naukowej, która, obok terminologii naukowej, metody naukowej i metodologii badań, jest jedną z teoretycznych

---

¹¹³ S. Przewłocki, *Kryteria oceny...*, op. cit., s. 53.

¹¹⁴ *Nowy słownik...*, op. cit., s. 308.

¹¹⁵ J. Apanowicz, *Metodologia...*, op. cit., s. 60; J. Kawa, *Metodologia, metodyka, metoda jako podstawa wywodu naukowego*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 2013, nr 21, s. 177.

podstaw prowadzenia pracy naukowej¹¹⁶. Jest oczywiste, że w pracach z zakresu nauk prawnych zwraca się szczególną uwagę, czy piszący posługuje się językami prawnym i prawniczym. Rozróżnienie tych języków – jak słusznie podkreśla się w doktrynie – ma nie tylko charakter teoretyczny, ale przede wszystkim praktyczny, gdyż prowadzi do uporządkowania problematyki badawczej w naukach prawnych i do odróżnienia odmiennych interpretacji twierdzeń w wypowiedziach prawnych¹¹⁷.

Język prawny jest tym, w którym są sformułowane akty normatywne; jest językiem prawodawcy, językiem ustaw, dekretów rozporządzeń i innych aktów prawnych¹¹⁸. Język prawny jest oparty na języku potocznym, ale różni się od niego przede wszystkim swoistymi regułami semantycznymi, dotyczącymi nadawania znaczeń terminom, zwrotom i wyrażeniom zawartym w obowiązujących tekstach prawnych. Język prawny jest też sytuowany względem innych odmian współczesnej polszczyzny i jest: a) odmianą języka potocznego; b) odmianą języka ogólnego powszechnego; c) językiem rodzajowym (specjalnym, specjalistycznym)¹¹⁹.

Język prawniczy natomiast jest tym, „którym posługują się prawnicy, mający do czynienia prawem”¹²⁰. Jest językiem, w którym formułowane są różnego rodzaju wypowiedzi o obowiązującym prawie. W języku tym są formułowane teksty orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych, a także wypowiedzi z dziedziny prawnoznawstwa. W związku z tym w literaturze wyróżnia się język prawniczy praktyki prawniczej wraz z jego dwiema odmianami: językiem prawniczym praktyki orzeczniczej i językiem praktyki pozaorzeczniczej¹²¹.

Ocenie podlega też poprawność sporządzania przypisów, w tym powoływanie skrótowo kolejny raz tej samej publikacji.

5. JAKOŚĆ RECENZJI

Prawidłowe sporządzenie recenzji wymaga od opracowującego ją sprawności warsztatowej i wieloletniego, gruntownego poznania dziedziny, w której mieści się oceniana praca¹²². Recenzent musi dokładnie zapoznać się z recenzowanymi opracowaniami i dochować wszelkich starań, aby rzetelnie i uczciwie ocenić ich wartość profesjonalną i poznawczą, samodzielność i nowatorstwo, stosownie do aktualnego stanu reprezentowanej przez siebie dyscypliny naukowej, wymagań ustawowych oraz obyczajów akademickich stawianych recenzentom w ramach danego typu postępowania. Powinna być w niej rzetelnie przedstawiona zawartość recenzowanych osiągnięć naukowych oraz winna ona zawierać wyraźne i dobrze uzasadnione

¹¹⁶ J. Zieliński, *Metodyka...*, op. cit., s. 29.

¹¹⁷ J. Pieńkos, *Podstawy juryslingwistyki. Język prawa – prawo w języku*, Warszawa 1999, s. 14; Z. Ziemiński, *Problemy podstawowe prawnoznawstwa*, Warszawa 1980, s. 81.

¹¹⁸ J. Pieńkos, *Podstawy juryslingwistyki...*, op. cit., s. 14.

¹¹⁹ R. Łapa, *Język prawny w świetle analizy językoznawczej. Wybrane zagadnienia składniowe*, Poznań 2015, s. 47.

¹²⁰ B. Wróblewski, *Język prawny i prawniczy*, Kraków 1948, s. 136.

¹²¹ M. Zieliński, *Języki prawne i prawnicze*, w: *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. W. Pisarek, Kraków 1999, s. 63–64.

¹²² M. Mazur, *(Nie)recenzenci i (nie)recenzje*, „Forum Akademickie” 2017, nr 9.

oceny poszczególnych składników przedstawionej recenzentowi dokumentacji, zwłaszcza – zawartych tam też o charakterze naukowym¹²³.

Recenzja powinna: 1) zawierać wnikliwą ocenę merytoryczną, a pomieszczone w niej uwagi powinny być szczegółowo uzasadnione; 2) być konstruktywna, pozbawiona uwag złośliwych i personalnych w stosunku do autora ocenianego materiału, bowiem oceniany jest dorobek, a nie jego autor¹²⁴.

Recenzja powinna być rzetelna, skrupulatna, dokładna i obiektywna, a oceny uzasadnione¹²⁵. Wywód w nich zawarty musi być jasny, precyzyjny, skoro oceniany dorobek naukowy ma świadczyć o dojrzałości naukowej¹²⁶. Trafnie podkreśla się, że recenzja powinna być kompletna, a oceny odpowiednio uzasadnione. Niewłaściwe są nieuzasadnione recenzje, zarówno pozytywne, jak i negatywne¹²⁷.

Trafnie w doktrynie podkreśla się, że recenzent, wydając pozytywną recenzję, powinien odpowiedzieć na pytanie, czy osoba wnioskująca o nadanie stopnia doktora habilitowanego daje rękojmię rzetelności prowadzenia badań, czy nie popełnia błędów merytorycznych, czy posługuje się prawidłowo terminologią prawniczą, czy uczciwie przedstawia swój dorobek – bo tego ma uczyć doktorantów. Recenzja powinna być negatywna, gdy w ramach postępowania osoba ta nie jest w stanie prawidłowo opisać swojego dorobku, przypisuje sobie autorstwo cudzego utworu, zawyża liczbę cytowań, aby uwiarygodnić swój wpływ na naukę, nie sięga do źródeł oryginalnych, nagminnie cytuje dane za innymi bez ich weryfikacji, nie jest w stanie ocenić rzetelności źródeł, nie sięga do publikacji zagranicznych ważnych dla tematyki badań¹²⁸.

6. KONKLUZJA

Recenzja powinna kończyć się jasno wyrażoną, jednoznaczną konkluzją, a więc być pozytywna lub negatywna.

Recenzja powinna kończyć się jednoznacznym stwierdzeniem, że osiągnięcia naukowe wnoszącego o nadanie stopnia doktora habilitowanego stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne albo nie stanowią takiego wkładu. Tak sformułowany wniosek ma uzasadnienie normatywne w art. 221 ust. 8 p.w.s.n., z którego wynika, że recenzenci oceniają *verba legis*, „czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2”. W odesłanym przepisie chodzi o posiadanie w dorobku osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.

Wobec powyższego recenzja pozytywna powinna kończyć się stwierdzeniem, że osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (wymieniona z imienia i nazwiska) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, w tym monografię wydana

¹²³ *Dobre praktyki...*, op. cit., s. 11 i 16.

¹²⁴ G. Węgrzyn, *Recenzenci i recenzje: kryzys recenzowania*, „Debata PAU” 2016, t. III, s. 87.

¹²⁵ M. Gorynia, *Recenzje...*, op. cit., s. 18.

¹²⁶ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 78.

¹²⁷ *Recenzje w postępowaniach...*, op. cit., s. 6.

¹²⁸ P. Grzebyk, *Warunki uzyskania...*, op. cit., s. 71.

przez wydawnictwo znajdujące się w wykazie MSzWiN lub cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych publikowanych w czasopiśmie naukowych lub recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, ujętych w wykazie MSzWiN, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Tym samym te osiągnięcia naukowe odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.).

Nie ma uzasadnienia kończenie recenzji wnioskiem o nadanie wnioskodawcy stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie nauki prawne albo o dopuszczenie go do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie nauki prawne. Wnioski te nie znajdują uzasadnienia normatywnego; recenzent nie ma do tego upoważnienia, tym bardziej że nie ocenia wszystkich składowych nadania takiego stopnia, np. aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3 p.s.w.n.).

Recenzja negatywna powinno zawierać zaprzeczenie tego stwierdzenia.

Konkluzja powinna być spójna z treścią recenzji. W praktyce istotnym problemem o charakterze negatywnym jest sporządzanie recenzji niespójnych¹²⁹. Jak trafnie w piśmiennictwie zauważa się, autorzy takich recenzji chcą pogodzić trzy cele: 1) napisać recenzję pozytywną; 2) przedstawić słabe punkty ocenianego dorobku; 3) zdystansować się i uczynić choć w minimalnym stopniu spójnymi intencje pierwszą i drugą. Konkluzje takich recenzji zawierają ocenę, że dane osiągnięcie „w minimalnym stopniu”, „umiarkowanie”, „w dostatecznym stopniu” spełnia kryteria ustawowe, a recenzent „ze świadomością braków” albo „z wahaniem” wnioskuje o nadanie stopnia¹³⁰. Tego rodzaju praktyki – jak słusznie podkreśla się w literaturze – prowadzą do degradacji polskiej nauki i do dalszego obniżania jej poziomu¹³¹. Niedopuszczalne jest zwłaszcza wystawianie recenzji składających się głównie z zarzutów, lecz zwięzłych konkluzją pozytywną¹³².

7. FORMA RECENZJI

Ustawa nie określa formy recenzji. Nie ulega wątpliwości, że powinna mieć ona charakter pisemny, podpisany własnoręcznie lub elektronicznie z wykorzystaniem kwalifikowanego podpisu elektronicznego lub podpisu zaufanego. Recenzja nie powinna być zdawkowa, a pod względem objętości powinna mieścić się w przyjętych dla danego typu procedury standardach¹³³.

---

¹²⁹ Zob. szerzej Ł. Remisiewicz, *Niespójność recenzji a wynik postępowania habilitacyjnego. Próba analizy w dyscyplinie socjologia*, „Nauka” 2019, nr 4, s. 109–127.

¹³⁰ Ł. Remisiewicz, *Niespójność recenzji...*, op. cit., s. 109.

¹³¹ A. Gliszczyńska-Grabias, K. Osajda, *Kariera naukowa i finansowanie nauki z perspektywy młodych naukowców*, „Nauka” 2016, nr 3, s. 125.

¹³² *Dobre praktyki...*, op. cit., s. 16.

¹³³ *Ibidem*.

8. TERMIN OPRACOWANIA RECENZJI

Recenzenci, w terminie 8 tygodni od dnia doręczenia im wniosku – zgodnie z art. 221 ust. 8 p.s.w.n. – oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 i przygotowują recenzje. Jest to termin instrukcyjny i jego przekroczenie nie pociąga za sobą żadnych skutków procesowych¹³⁴.

9. WNIOSKI

- 1) Recenzje w postępowaniach awansowych, w tym w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego, mają ważne znaczenie, zawierają bowiem merytoryczną ocenę dorobku naukowego kandydata do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, stanowiąc podstawowy materiał dla komisji habilitacyjnej i podmiotu habilitującego (rady naukowej, rady wydziału). O takim ich znaczeniu decyduje ich zawartość merytoryczna, wynikająca z ich opracowania przez osoby posiadające najwyższe kwalifikacje naukowe, tj. posiadające stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy i uznaną renomę, w tym międzynarodową.
- 2) Przedmiotem recenzji jest ocena wskazanych przez wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego opublikowanych osiągnięć naukowych w kontekście znacznego wkładu w rozwój określonej nauk prawa lub gałęzi prawa. Chodzi o osiągnięcia naukowe mające postać monografii naukowej lub cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, a także o inne artykuły, glosy, komentarze i fragmenty systemu prawa.
- 3) Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych powinien odpowiadać w zakresie wartości naukowej monografii naukowej, skoro w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a p.s.w.n. jest wymieniony alternatywnie obok monografii. Oznacza to, że poszczególne publikacje, zebrane w jedną całość, wskazują oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wnosząc znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Rozważania we wszystkich artykułach powinny koncentrować się wokół tej samej tezy, hipotezy lub hipotez badawczych, skoro muszą łącznie stanowić osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój tej dyscypliny.
- 4) Naukowe osiągnięcia stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne to opracowania o ponadprzeciętnym poziomie merytorycznym, zawierające oryginalne rozwiązania problemu naukowego.
- 5) Zadaniem recenzenta nie jest ocena spełnienia przez wnioskującego o nadanie stopnia doktora habilitowanego istotnego warunku jego nadania, jakim jest wykazanie się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej

---

¹³⁴ Wyrok NSA z dnia 12 lipca 2022 r., II OSK 1414/21, LEX nr 3421472; wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 marca 2019 r., II SA/Wa 1004/18, LEX nr 2771139; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 listopada 2014 r., II SA/Wa 108/14, LEX nr 1816212; wyrok WSA w Warszawie z 8.3.2019 r., II SA/Wa 1004/18, LEX nr 2771139.

uczelnii, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Wyłączenie tego warunku wynika z odesłania w art. 221 § 8 określającym przedmiot recenzji do art. 219 ust. pkt 2 p.s.w.n., który zawiera wymóg posiadania w dorobku osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej, a został pominięty jego pkt 3 dotyczący aktywności naukowej. Jest to rozwiązanie nieprawidłowe, gdyż recenzent jako wybitny znawca określonej nauki prawa lub gałęzi prawa, której dotyczy działalność naukowa osoby wnioskującej o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest jak najbardziej predysponowany do oceny także jego aktywności naukowej.

- 6) Recenzja powinna się składać z niekoniecznie wyraźnie wyodrębnionych części: 1) wstępu; 2) analizy i oceny; 3) konkluzji (wniosków), aczkolwiek ich wyraźne zaznaczenie czyni recenzję bardziej komunikatywną.

Zadaniem wstępu jest wprowadzenie do przedmiotu recenzji, a jego treścią powinny być rozważania ogólne dotyczące ocenianego dorobku naukowego.

W analizie i ocenie powinny znaleźć się: ocena formalna, ocena merytoryczna, w tym oceny: wyboru tematu, struktury opracowania, problemu naukowego, celu badawczego, tezy badawczej, hipotezy badawczej, trafności zastosowanych metod badawczych, znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne, kompletności wykorzystania literatury, strony formalnej, języka, poprawności sporządzania przypisów.

Recenzja powinna kończyć się jasno wyrażoną, jednoznaczną konkluzją, a więc być pozytywna lub negatywna. Powinna kończyć się jednoznacznym stwierdzeniem, że osiągnięcia naukowe wnoszącego o nadanie stopnia doktora habilitowanego stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne albo nie stanowią takiego wkładu.

BIBLIOGRAFIA

- Apanowicz J., *Charakterystyka wiedzy o zarządzaniu*, w: B. Nogalski, J. Apanowicz, R. Rutka, A. Czermiński, M. Czerska, *Zarządzanie organizacjami*, Toruń 2002.
- Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002.
- Apanowicz J., *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*, Gdynia 2000.
- Dajnowicz-Piesiecka D., Kierznowski Ł., *Awanse naukowe młodych naukowców (perspektywy i wyzwania)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5.
- Dobre praktyki w procedurach recenzyjnych w nauce*, Warszawa 2011.
- Duraj-Nowakowa K., *Pisarstwo naukowe studentów*, Kraków 2019.
- Gliszczyńska-Grabias A., Osajda K., *Kariera naukowa i finansowanie nauki z perspektywy młodych naukowców*, „Nauka” 2016, nr 3.
- Gorynia M., *Recenzje w postępowaniach naukowych*, „Forum Akademickie” 2025, nr 3.
- Grudek M., *Liczba osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, konieczna do wykazania we wniosku habilitacyjnym*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, nr 2.
- Grudek M., *Osiągnięcia naukowe albo artystyczne stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny w rozumieniu ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, nr 2.

- Grzebyk P., *Warunki uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki prawne*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5.
- Izdebski H., w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Izdebski H., w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, LEX/el. 2023.
- Jeszka A.M., *Problemy badawcze i hipotezy w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i Kierowanie” 2013, nr 5.
- Jędrzejewski T., w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red J. Woźnicki, Warszawa 2019.
- Kała D.P., *Ogólne przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2021, nr 1.
- Kała D.P., *Szczegółowe przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2022, nr 3.
- Kawa J., *Metodologia, metodyka, metoda jako podstawa wywodu naukowego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013, nr 21.
- Kierznowski Ł., *Awanse naukowe młodych naukowców (perspektywy i wyzwania)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5.
- Kierznowski Ł., *Rozprawa doktorska jako osiągnięcie habilitacyjne*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2024, nr 2.
- Kierznowski Ł., *Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Klepacki B., *Wybrane zagadnienia związane z metodologią badań naukowych*, „Roczniki Nauk Rolniczych” 2009, Seria G, nr 2.
- Krajewski M., *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego*, Płock 2020.
- Kuciński K., *Wprowadzenie*, w: *Elementy metodyki rozprawy doktorskiej*, red. K. Kuciński, Warszawa 2015.
- Łapa R., *Język prawny w świetle analizy językoznawczej. Wybrane zagadnienia składniowe*, Poznań 2015.
- Mazur M., *(Nie)recenzenci i (nie)recenzje*, „Forum Akademickie” 2017, nr 9.
- Morawski L., *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2014.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006.
- Niedzielska E., *Mały poradnik autora i recenzenta pracy akademickiej*, Wrocław 1993.
- Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 2007.
- Nowy słownik języka polskiego*, red. b. Dunaj, Warszawa 2007.
- Pieńkos J., *Podstawy jurslingwistyki. Język prawa – prawo w języku*, Warszawa 1999.
- Pietrzykowski T., *Naturalizm i granice nauk prawnych. Esej z metodologii prawoznawstwa*, Warszawa 2017.
- Pokorny P., Waszkiewicz P., w: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. A. Jakubowski, Warszawa 2023.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 13, Poznań 1997.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 16, Poznań 1998.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 26, Poznań 2000.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 27, Poznań 2000.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 35, Poznań 2002.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 42, Poznań 2003.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 43, Poznań 2003.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 44, Poznań 2003.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 45, Poznań 2004.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 50, Poznań 2005.

- Przewłocki S., *Kryteria oceny dorobku naukowego osób ubiegających się o tytuł profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego w aspekcie ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych oraz wymagań centralnej komisji ds. tytułu naukowego i stopni naukowych*, „Journal Biuletyn of Polish Society for Geometry and Engineering Graphics” 2000, nr 10.
- Rada Doskonałości Naukowej. *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany* (ostatnia aktualizacja: 9 sierpnia 2023 r.).
- Radajewski M., *Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w świetle prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2020, t. CXIV.
- Recenzje w postępowaniach o awans naukowy. Poradnik*, Rada Doskonałości Naukowej, Warszawa 2022.
- Remisiewicz Ł., *Niespójność recenzji a wynik postępowania habilitacyjnego. Próba analizy w dyscyplinie socjologia*, „Nauka” 2019, nr 4.
- Sikorski C., *Krótki przewodnik dla doktorantów Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Rozprawy doktorskie w zakresie nauk o zarządzaniu*, Łódź 2016.
- Sitek B., Woźniak A., *Recenzent i recenzja w świetle prawa*, „Forum Akademickie” 2025, nr 1.
- Stec P., *Nowe ścieżki kariery akademickiej – habilitacja 2.0*, „Państwo i Prawo” 2021, nr 7.
- Stefański R.A., *Metodyka przygotowania rozprawy doktorskiej*, w: *Metodologia dysertacji doktorskiej dla prawników. Teoria i praktyka*, red. H. Izdebski, A. Łazarska, Warszawa 2022.
- Szydło M., *Pojęcie nauki i osiągnięć naukowych w postępowaniach awansowych w nauce (uwagi z perspektywy nauk prawnych)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5.
- Ślebzak K., w: *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2020.
- Ślebzak K., *Jednotematyczny cykl publikacji jako przesłanka nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 7.
- Talun A., *Teza*, w: *Elementy metodyki rozprawy doktorskiej*, red. K. Kuciński, Warszawa 2015.
- Uniwersalny słownik języka polskiego, T-Ż*, red. S. Dubisz, Warszawa 2006.
- Walczak W., *Postępowania habilitacyjne według znowelizowanych przepisów – analiza wielowymiarowa*, „E-mentor” 2013, nr 4.
- Wegrzyn G., *Recenzenci i recenzje: kryzys recenzowania*, „Debaty PAU” 2016, t. III.
- Wiktor J., *Recenzja osiągnięć naukowych w postępowaniach awansowych – między jakością oceny a formalizmem rozstrzygnięć Ustawy 2.0*, „E-mentor” 2019, nr 1.
- Witczak H., *Problemy i twierdzenia naukowe*, w: *Podstawy metodologiczne prac doktorskich*, red. M. Sławińska, H. Witczak, Warszawa 2012.
- Wolter W., Lipczyńska M., *Elementy logiki dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1973.
- Wróblewski B., *Język prawny i prawniczy*, Kraków 1948.
- Zieliński M., *Języki prawne i prawnicze*, w: *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. W. Pisarek, Kraków 1999.
- Zieliński J., *Metodologia pracy naukowej*, Warszawa 2012.
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010.
- Ziemiński Z., *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, Warszawa 1980.
- Żebrowska A., *Istota problemu badawczego*, w: *Elementy metodyki rozprawy doktorskiej*, red. K. Kuciński, Warszawa 2015.

Cytuj jako:

Stefański R.A., *Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym w dyscyplinie nauki prawne*, „Ius Novum” 2026, nr 1(20), s. 80–110. DOI: 10.26399/iusnovum.v20.1.2026.05/r.a.stefanski